

Miljönämndens resursanvändning och resursutnyttjande

Habo kommun

December 2024

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	4
2. Granskningsresultat	6

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna i Habo kommun fått uppdraget att genomföra en granskning resursanvändningen och resursutnyttjande inom miljönämnden i Habo kommun.

Revisionsfråga

Säkerställer miljönämnden att nämndens resurser används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt?

Svar på revisionsfråga

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att miljönämnden i Habo kommun till viss del säkerställer att resurserna används på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Granskningen visade att det finns väl utformade processer för planering och budgetering, men vissa områden, särskilt kontinuerlig uppföljning och optimering av resurser, kan förbättras ytterligare.

Iakttagelser och slutsatser

- Nyckeltalen för myndighetsutövning i Kolada är felaktiga på grund av ett överföringsfel i SCB:s statistik. SCB tar inte hänsyn till att intäkter och kostnader avser både Habo och Mullsjö, och dividerar sedan intäkterna och kostnaderna med endast Habos invånarantal. Detta gör att kostnader och intäkter per invånare i Habo blir högre än de egentligen är. Hur felaktiga siffrorna är har vi inte kunnat verifiera genom de officiella uppgifter och interna dokument som vi tagit del av. Det är inte möjligt att som civil medborgare se korrekt intäkt- och kostnad per invånare för miljönämnden.
- Det saknas tillräckligt tydlig redovisning av intäkter och kostnader direkt hänförliga till myndighetsutövningen. Det råder en osäkerhet kring huruvida de redovisade uppgifterna om kostnader och intäkter som ligger till grund för

beräkning av nyckeltalen är rättvisande eller korrekta. Det har varit svårt att få en tydlig bild av hur de olika delarna hänger ihop baserat på det underlag som har funnits tillgängligt. De redovisade uppgifterna är komplicerade, vilket gör det utmanande att skapa en helhetsbild. Som privatperson är det svårt att förstå vad nämnden kostar, vilket minskar transparensen.

- Avgifterna för miljönämndens tjänster är offentligt tillgängliga. Avgifterna justeras årligen enligt Prisindex för kommunal verksamhet (PKV). En årlig avstämning mellan miljöchefer i Jönköpings län säkerställer att avgifterna är konkurrenskraftiga och rättvisa.
- Miljönämnden har tydliga och mätbara mål för kostnadstäckningsgrad inom miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll. Vid avvikelser från planerad tidrapportering sker uppföljning genom dialog.
- Kostnadstäckningsgrad per verksamhetsområde följs inte löpande under året, vilket innebär att miljönämnden saknar möjlighet att kontinuerligt anpassa insatser och resurser i realtid.
- Efterdebitering infördes som en ny modell för avgifter, vilket har minskat kostnadstäckningsgraden inom livsmedelskontrollen. Enligt uppgifter har målen för kostnadstäckningsgrad för 2024 inte beaktat konsekvenserna av efterdebiteringen.
- Resursbristen på 1,52 årsarbetskrafter enligt behovsutredningen för 2023–2025 innebär att endast 7–8 årsarbetskrafter finns tillgängliga mot ett bedömt behov av 11,47. Den otydliga kopplingen mellan behov och tillgängliga resurser gör det svårt att säkerställa bemanning.
- Debiterad tid per årsarbetskraft är betydligt lägre än vad som budgeterats. Orsakerna kan vara ineffektiv resursanvändning, bristande planering, problem

med redovisning, eller administrativa hinder. Troligen är det en kombination av flera faktorer. Det sker dock ett bortfall av debiterbara timmar enligt uppgifter, och all debiterbar tid debiteras inte.

- Uppföljningen av debiterbar tid är bristfällig och sker endast årsvis. Det saknas en tydlig koppling mellan planerad debiterad tid och faktiskt debiterad tid. Enligt uppgifter har dock förvaltningen infört månatliga dokumentationer av allokerad tid för kärnverksamheten under 2024. Ingen specifik uppföljning av faktiskt debiterade timmar finns för 2023.
- Nämndens internkontroll fokuserar främst på arbetsmiljö och arbetsbelastning, medan jämförelsetal för kostnadseffektivitet är godtyckliga och inte ändamålsenliga.
- Nämndens ekonomiska rapporter läggs ofta till handlingarna utan ytterligare analys eller åtgärder.
- Den gemensamma nämnden har skapat möjligheter till stordriftsfördelar och effektivt nyttjande av resurser. Regelbundna samverkansmöten har också införts för att förbättra kommunikationen och säkerställa ett välfungerande samarbete mellan kommunerna.
- Det har historiskt funnits kommunikationsbrister mellan kommunerna, vilket vid ett tillfälle har lett till att Mullsjö anlitar externa konsulter i stället för miljönämnden. Kommunernas olika förutsättningar kan också leda till skillnader i vilka tjänster som erbjuds, vilket ibland upplevs som orättvist.

Rekommendationer

Miljönämnden rekommenderas att:

- säkerställa att sambandet mellan intäkter, kostnader och tillgängliga personalresurser tydligt framgår för både beslutsfattare och allmänheten.
- i samarbete med ansvariga aktörer, se till att nyckeltalen i Kolada för myndighetsutövning inom miljö- och hälsoskydd korrigeras och är rättvisande.

- säkerställa att planeringsprocesserna återspeglar det faktiska resursbehovet och arbetsbelastningen. Planeringen ska ha en tydlig koppling till genomförandet för att säkerställa att resurser används effektivt.
- säkerställa att rutinerna för debitering är ändamålsenliga och inte leder till bortfall av debiterbar tid på grund av tidskrävande administrativa uppgifter
- säkerställa att intäktsgenererande debiterade timmar dokumenteras systematiskt och används som underlag för strategiska beslut och verksamhetsstyrning.

Jönköping den 2024-12-17

DELOITTE AB

Revsul Dedic
Certifierad kommunal revisor

Edwin Grehorn Hall
Verksamhetskonsult

1. Inledning

Bakgrund

Miljönämnden i Habo och Mullsjö kommuner är en gemensam nämnd som ansvarar för att skydda och främja människors hälsa och miljön genom att övervaka och kontrollera verksamheter, samt ge råd och information till allmänheten.

Miljöförvaltningen är miljönämndens förvaltningsorganisation och ansvarar för att genomföra nämndens beslut och bedriva den operativa verksamheten inom miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll. Förvaltningen finansieras delvis genom ramtilldelning från respektive kommunfullmäktige och delvis genom avgifter för utförda tjänster.

Revisorernas risk- och väsentlighetsanalys har visat att både kostnaderna och intäkterna per invånare för den gemensamma miljönämnden är högre jämfört med andra jämförbara kommuner och riket i stort. Detta väcker frågor om effektiviteten i resursanvändningen, prissättningen av tjänster och om det finns andra faktorer som kan förklara de högre kostnaderna och intäkterna.

Med anledning av ovanstående och med utgångspunkt i väsentlighet och risk har de förtroendevalda revisorerna i Habo kommun beslutat att genomföra en granskning av miljönämndens effektivitet och resursanvändning samt att undersöka orsakerna till de högre kostnaderna och intäkterna per invånare.

Syfte och avgränsning

Granskningen avser miljönämndens och miljöförvaltningens verksamhet inom miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll i Habo och Mullsjö kommuner under perioden 2023–2024. Granskningen kommer att fokusera på de frågeställningar som har identifierats i projektplanen och kommer inte att gå in på djupet i specifika detaljfrågor eller enskilda ärenden, utan snarare ge en övergripande bild av verksamheten. Fokuset för granskningen kommer att vara nämndens myndighetsutövning, även då hela nämnden översiktligt kommer ses över.

Revisionsfråga

Säkerställer miljönämnden att nämndens resurser används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt?

Underliggande frågeställningar

För att skapa en mer sammanhängande och effektiv granskning har två ursprungliga underliggande frågor – "Har nämnden ett system för kostnadsredovisning som möjliggör uppföljning och analys av kostnader per verksamhetsområde, och har förvaltningen vidtagit åtgärder för att optimera kostnaderna baserat på denna analys?" och "Har nämnden en väl fungerande intern kontroll som säkerställer att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt och att risker hanteras effektivt?" – slagits samman till en ny fråga som lyder:

"Har miljönämnden ett effektivt system för intern kontroll och kostnadsuppföljning som möjliggör uppföljning, analys och optimering av kostnader per verksamhetsområde samt säkerställer kostnadseffektivitet och effektiv riskhantering i verksamheten?"

Av samma anledning har underliggande frågeställning "Är prissättningen (avgifter) av miljönämndens tjänster transparent, rättvis och konkurrenskraftig? Kan de högre intäkterna per invånare förklaras av andra faktorer än prissättning, såsom högre servicenivå eller fler utförda tjänster?" delats i två underliggande frågeställningar; Är prissättningen (avgifter) av miljönämndens tjänster transparent, rättvis och konkurrenskraftig? Samt "Ligger intäkter och kostnader för myndighetsutövning i Habo kommun i linje med nivåerna i jämförbara kommuner? Kan de högre intäkterna per invånare förklaras av andra faktorer än prissättning, såsom högre servicenivå eller fler utförda tjänster?"

Följande (efter justering) underliggande frågeställningar har undersökt och bedöms i denna granskning:

- Ligger intäkter och kostnader för myndighetsutövning i Habo kommun i linje med nivåerna i jämförbara kommuner? Kan de högre intäkterna per invånare förklaras av andra faktorer än prissättning, såsom högre servicenivå eller fler utförda tjänster?
- Har miljönämnden tydliga och mätbara mål för kostnadstäckningsgrad per verksamhetsområde (miljöskydd, hälsoskydd, livsmedelskontroll)?
- Har miljönämnden säkerställt att det finns en tydlig planering och styrning av resursanvändningen inom miljöförvaltningen, inklusive budgetering och uppföljning?
- Är prissättningen (avgifter) av miljönämndens tjänster transparent, rättvis och konkurrenskraftig?
- Har miljönämnden ett effektivt system för intern kontroll och kostnadsuppföljning som möjliggör uppföljning, analys och optimering av kostnader per verksamhetsområde samt säkerställer kostnadseffektivitet och effektiv riskhantering i verksamheten?
- Påverkar den gemensamma nämnden kostnadseffektiviteten för miljöskyddsverksamheten i Habo och Mullsjö kommuner?

Metod och granskningsinriktning

Granskningen har genomförts med en kombination av dokumentstudier och intervjuer med berörda tjänstepersoner. Intervjuerna har omfattat miljöchefen, ekonomichefen samt ordförande i miljönämnden. En lista över de dokument som har granskats och analyserats återfinns i bilaga B.

Granskningsprocessen har delats in i flera faser för att säkerställa en strukturerad och effektiv genomförandeplan: Planeringsfas, informationsinsamling, analysfas, iakttagelser och rekommendationer, rapportskrivning och sakavstämning.

Revisionskriterier

Revisionskriterierna definierar de standarder och riktlinjer som ligger till grund för bedömningen av miljönämndens arbete. Dessa kriterier hjälper till att utvärdera om

verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, i linje med de mål och regelverk som gäller för kommunal myndighetsutövning.

Nedan redovisas de revisionskriterier som direkt eller indirekt har använts i denna granskning.

- Kommunallagen (2017:725)
- Reglemente för miljönämnden.
- Miljöbalken (1998:808)
- Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
- SKR:s Underlag för taxesättning inom livsmedelskontrollen
- Miljötillsynsförordning (2011:13)
- Livsmedelslagen (2006:804)
- Livsmedelsförordningen (2006:813)
- Förordning (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter
- Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 882/2004.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Deloitte:s interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även faktakontrollerats hos berörd nämnd.

2. Granskningsresultat

Utifrån genomförda intervjuer och granskat material har en övergripande beskrivning av miljönämnden i Habo kommun gjorts nedan. De iakttagelser som framkommit till följd av intervjuer och dokumentstudier redogörs under respektive frågeställning.

2.1 Ligger intäkter och kostnader för myndighetsutövning i Habo kommun i linje med nivåerna i jämförbara kommuner? Kan de högre intäkterna per invånare förklaras av andra faktorer än prissättning, såsom högre servicenivå eller fler utförda tjänster?

Vid en inledande granskning visade data från Kolada att Habo kommun hade betydligt högre intäkter och kostnader per invånare för miljö- och hälsoskyddstjänster jämfört med både riksgenomsnittet och liknande kommuner. Det framkom dock att dessa siffror inte var rättvisande. Kolada-data tog inte hänsyn till att intäkter och kostnader rapporterats gemensamt för både Habo och Mullsjö, vilket innebar att summan dividerades enbart med Habos invånarantal. Detta ledde till att nyckeltalen blev kraftigt överdrivna.

För att korrigera detta gjorde vi en egen omräkning där vi använde det sammanlagda invånarantalet för Habo och Mullsjö. Denna omräkning visar att intäkterna per invånare i Habo fortfarande är något högre än genomsnittet för jämförbara kommuner, men skillnaden är inte lika stor som Kolada-data först visade. Kostnaderna per invånare ligger nu mer i linje med riksgenomsnittet och något under snittet för Jönköpings län. Se **Bild 1** för justerade intäkter per invånare och **Bild 2** för justerade kostnader per invånare.)

Sammantaget innebär detta att Habo kommun har en relativt låg nettokostnad per invånare, då intäkterna är höga i förhållande till kostnaderna, vilket illustreras i **Bild 3**.

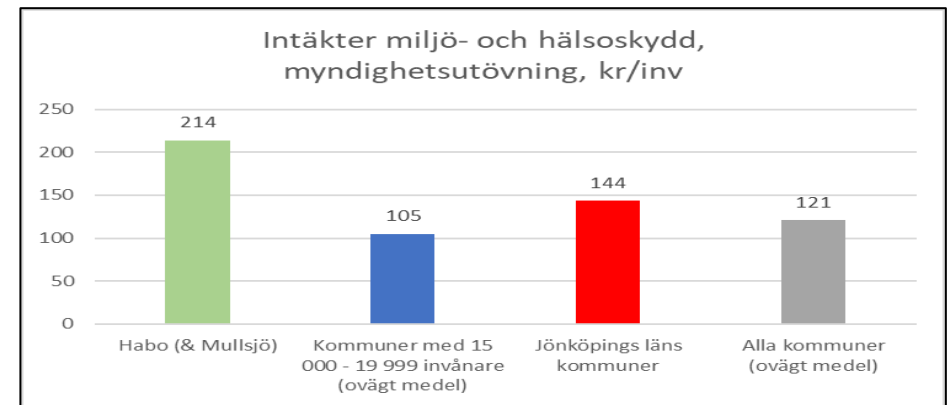

Bild 1 – Intäkter per invånare, 2023.

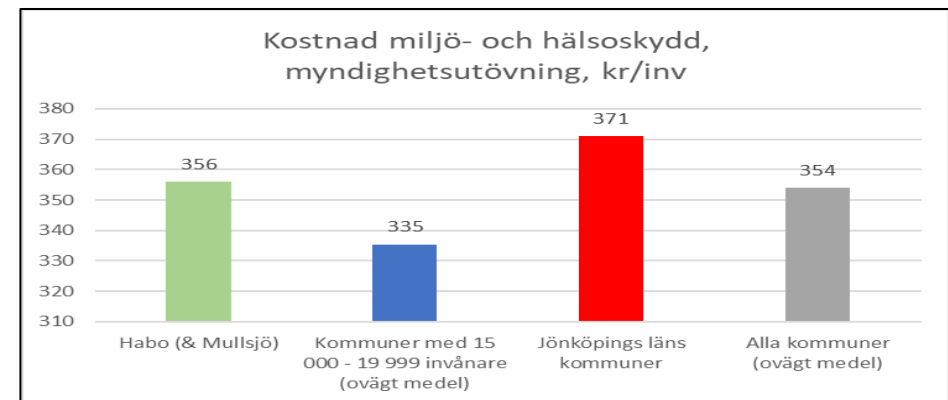

Bild 2 – Kostnad per invånare, 2023.

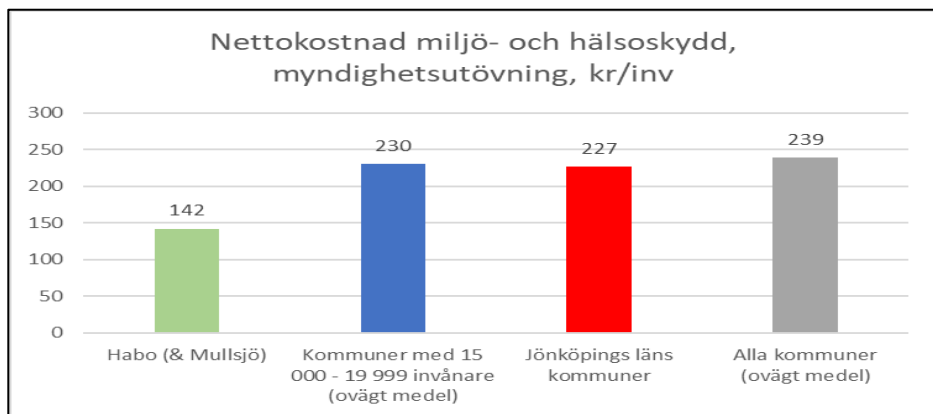

Bild 3 – Nettokostnad (kostnad-intäkt) per invånare, 2023.

Vid sakavstämning av rapporten presenteras återigen nya nyckeltal för intäkt- och kostnad per invånare för miljönämnden. Dessa har räknats fram efter handpåläggning och särskild uträkning av ekonomiavdelningen. Där framgår att intäkten är 115 kronor per invånare, att jämföra med de 336 kronor per invånare som framgår av Kolada, eller de 214 kronor per invånare som vi tidigare gemensamt kommit fram till med ekonomichef.

Granskningen visade också att det är svårt att med säkerhet fastställa exakta nivåer för intäkter och kostnader specifikt kopplade till miljönämndens myndighetsutövning. De dokument vi haft tillgång till ger ingen tydlig redovisning av intäkter och kostnader direkt hänförliga till denna verksamhet. Exempelvis saknas detaljerad information om hur många årsarbetare som arbetar inom myndighetsutövningen, och det är oklart om alla redovisade intäkter och kostnader verkligen hör till denna del av verksamheten. Denna osäkerhet försvårar en exakt bedömning av intäkts- och kostnadsnivåerna.

Vid intervjuer med miljöchefen och ekonomichefen framkom att det inte finns några specifika skillnader i Habo och Mullsjös verksamhet som skulle förklara de högre intäkterna. De menar att det varken handlar om en högre servicenivå, fler utförda tjänster, eller ett större behov av tillsyn jämfört med andra kommuner. Däremot påpekades att kommunernas geografiska förhållanden kan påverka kostnaderna något.

Till exempel innebär en stor andel landsbygd att tillsyn av enskilda avlopp blir en viktig del av verksamheten. Dessutom bidrar Habos placering vid Vättern till ett större ansvar för vattenskydd, vilket kan medföra högre kostnader – även om detta inte direkt förklarar de högre intäkterna.

Det framkom även att det, i praktiken, är svårt för invånare att söka miljötjänster från andra kommuner, även om det teoretiskt sett skulle kunna ske. Denna begränsade konkurrens minskar risken för att Habo och Mullsjö förlorar intäkter till närliggande kommuner. För Mullsjös del nämndes möjligheten att upphandla tillsynstjänster från Jönköping i stället för Habo, men detta har hittills inte varit aktuellt då samarbetet med Habo bedöms fungera väl.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att vi utifrån befintliga underlag inte kan uttala oss om intäkter och kostnader för myndighetsutövning inom miljö- och hälsoskydd i Habo kommun i. Intäktsnivån per invånare kan inte förklaras av en högre servicenivå eller fler utförda tjänster.

Vår bedömning grundas i följande:

Vår bedömning bygger på en analys av de justerade intäkts- och kostnadsnivåerna per invånare, baserat på data från Kolada och kompletterande underlag från kommunen. Inledningsvis visade Kolada-data att Habo kommun hade betydligt högre intäkter och kostnader per invånare jämfört med riksgenomsnittet och andra jämförbara kommuner. Genom en närmare granskning kunde vi fastställa att dessa uppgifter inte var rättvisande. Kolada hade inte justerat intäkterna och kostnaderna för att reflektera det faktum att dessa redovisas gemensamt för både Habo och Mullsjö, vilket innebär att Kolada dividerade det totala beloppet enbart med Habos invånarantal. Detta misstag resulterade i kraftigt förhöjda intäkts- och kostnadssiffror per invånare.

Efter att vi korrigerade för detta genom att använda det sammanlagda invånarantalet för Habo och Mullsjö, konstaterade vi att intäkterna fortfarande är betydligt högre än genomsnittet för liknande kommuner, men skillnaden är betydligt mindre än vad Kolada-data först antydde. Kostnaderna per invånare, efter denna korrigering, ligger i linje med eller något under genomsnittet för kommunerna i Jönköpings län och riksgenomsnittet,

vilket framgår i de justerade nyckeltalen. Detta resulterar i en låg nettokostnad per invånare, då intäkterna är höga i förhållande till kostnaderna.

Vid sakavstämning av rapporten framkommer återigen nya, korrigerade data för intäkt per invånare för miljönämnden. Dessa har räknats fram genom handpåläggning av ekonomiavdelningen och har inte kommit oss till hands tidigare. Vi konstaterar att det inte går att dra någon slutsats kring miljönämndens intäkt per invånare utifrån redovisade uppgifter, och att uppgifterna skiljer sig åt beroende på vart data hämtas från. För en civil medborgare går det inte att bilda sig en korrekt uppfattning om nämndens intäkt per invånare.

Det finns tydliga osäkerheter kring de exakta nivåerna av intäkter och kostnader som kan knytas till myndighetsutövningen. Vi har haft begränsad tillgång till detaljerade underlag som specificerar de faktiska kostnaderna och intäkterna som är direkt hänförliga till denna del av verksamheten. Till exempel saknas tydliga uppgifter om hur många årsarbetare som i praktiken arbetar inom myndighetsutövningen, vilket försvårar en exakt bedömning av de faktiska kostnaderna och intäkterna. Därför grundas vår bedömning på de underlag vi har haft tillgång till, och vi betraktar den som preliminär.

Vidare framgick det av intervjuer med miljöchefen och ekonomichefen att de högre intäkterna per invånare i Habo inte kan förklaras av en högre servicenivå, fler utförda tjänster, eller större behov av tillsyn jämfört med andra kommuner. Även om geografiska förhållanden, som en stor andel landsbygd och Habos läge vid Vättern, kan leda till högre kostnader kopplade till tillsyn av enskilda avlopp och vattenskydd, finns det inga direkta kopplingar till eventuella högre intäkter. Dessa faktorer påverkar främst kostnaderna och inte intäktsnivån.

2.2 Har miljönämnden tydliga och mätbara mål för kostnadstäckningsgrad per verksamhetsområde (miljöskydd, hälsoskydd, livsmedelskontroll)?

Miljönämnden har infört mål för kostnadstäckningsgraden inom sina verksamhetsområden: miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll, som är definierade och mätbara. Dessa mål bygger på interna tillsynsplaner, framtagna av miljöinspektörerna inom ramen för verksamhetsplaneringen. Därtill anger

Naturvårdsverket, Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten hur många inspektioner som ska utföras varje år inom respektive område. Dokumentationen bekräftar detta, med specifika kostnadstäckningsmål för 2023: 80 % för livsmedelskontroll, 35 % för hälsoskydd och 55 % för miljöskydd. Det övergripande målet för nämnden är att uppnå en täckningsgrad på 60 % för hela verksamheten.

Dessa procentsatser ger riktlinjer anpassade till varje områdes ekonomiska behov och underlättar uppföljningen av resultat.

Utöver dessa tre huvudområden finns två mindre verksamhetsområden, naturvård och förorenade områden, som är helt externfinansierade. Förorenade områden finansieras främst genom stadsbidrag, medan naturvård till största del finansieras genom statliga bidrag. Dessa områden ingår i inspektörernas arbete men har inte samma krav på kostnadstäckningskalkyler som de större verksamhetsområdena. Förorenade områden ingår också i den ordinarie verksamheten inom området miljöskydd.

I intervjun beskriver ordförande att nämnden mest fokuserar på uppföljning av dessa mål och överlämnar detaljer kring budget och kostnadstäckning till förvaltningen, så länge verksamheten går runt ekonomiskt. Detta synsätt bekräftas i miljönämndens reglemente, där det framgår att nämnden har ansvaret för att skapa årliga planer och budgetförslag som stämmer överens med kommunfullmäktiges direktiv. Nämndens roll är främst att övervaka den ekonomiska utvecklingen och säkerställa att verksamheten håller sig inom de resurser som har tilldelats. Det framgår också att det inte finns några specifika följder om verksamhetsområdena inte når sina uppsatta kostnadstäckningsmål, annat än att budgeten för dessa områden kan justeras uppåt eller nedåt inför kommande år.

En viktig förändring som både miljöchefen och ordförande nämner i intervjuerna är införandet av efterdebitering inom livsmedelskontrollen och hälsoskydd. Denna förändring, ett nationellt beslut, innebär att avgifter tas ut först efter att inspektionerna har genomförts. Efterdebiteringen har bidragit till en minskad kostnadstäckningsgrad för livsmedelsområdet, då det nu är svårare att komma upp i samma fakturerade belopp som tidigare när avgifter togs ut i förskott. Livsmedelsområdet har tidigare bidragit med en stor andel av intäkterna, och denna förändring har därför påverkat den totala

kostnadstäckningsgraden för nämnden. Den nya riskklassningsmodellen innebär att betydligt färre intäkter kan säkras utan att faktiska tillsynsbesök genomförs, vilket skapar en direkt koppling mellan genomförda tillsyner och genererade intäkter.

För att stödja denna nya avgiftsmodell har det nationellt införts en riskklassningsmodell för livsmedelskontrollen. I kontrollplanen för livsmedel 2024–2026 beskrivs hur varje inspektion prissätts utifrån hur lång tid den tar, multiplicerat med en timtaxa som justeras årligen enligt Prisindex för kommunal verksamhet (PKV). Miljöchefen förklarar att denna årliga justering innebär att avgifterna bättre speglar de verkliga kostnaderna, vilket ger en mer flexibel och rättvis modell. Den nya modellen prioriterar också högre riskanläggningar genom att tilldela dem tätare kontroller, vilket gör resursfördelningen mer effektiv och anpassad till de aktuella behoven inom tillsynen. Dessutom framgår av intervjuer att tillsynsmålen för varje verksamhetsområde är fastställda utifrån regionala och nationella mål från Livsmedelsverket och Naturvårdsverket, vilket stärker kopplingen mellan mål och de faktiska tillsynsbehoven.

Ordförande nämner att nämnden ändå gör en årlig uppföljning för att kontrollera ärendemängder och måluppfyllelse, även om den dagliga styrningen ligger på förvaltningen. Detta ligger i linje med verksamhetsplanen för 2023, där målet är att använda resurserna effektivt och fokusera på områden med störst behov av tillsyn. Planen för 2024 beskriver den nya riskklassningsmodellen som ett verktyg för att förbättra prioriteringarna i tillsynsarbetet, vilket ytterligare bidrar till att målen för kostnadstäckning blir realistiska och anpassade till den faktiska arbetsinsatsen.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att miljönämnden i huvudsak har tydliga och mätbara mål för kostnadstäckningsgrad per verksamhetsområde.

Vår bedömning grundas i följande:

Miljönämnden har satt upp tydliga och mätbara mål för att täcka kostnaderna inom sina tre huvudsakliga områden: miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll. Dessa mål, som bygger på nationella tillsynsplaner, anger specifika nivåer för de olika verksamheterna samt ett övergripande mål för hela nämndens verksamhet. Vår bedömning är att dessa mål skapar en stabil grund för att kunna följa upp och jämföra

verksamhetens resultat på ett systematiskt sätt. Detta ligger i linje med praxis för tydliga och mätbara mål inom kommunal verksamhet.

Miljöförvaltningens bokslutsrapporter sedan 2022 visar både målen och utfallet för kostnadstäckningen inom varje verksamhetsområde, samt för förvaltningen som helhet. Den här regelbundna redovisningen ger en konkret bas för att följa upp hur målen uppfylls över tid. Vi bedömer att detta upplägg skapar goda förutsättningar för en strukturerad och transparent uppföljning, vilket i sin tur stärker den ekonomiska styrningen och ger en tydlig bild av hur verksamheten presterar.

För att stärka kopplingen mellan tillsyn och intäkter har nämnden även infört en riskklassningsmodell, vilket innebär att anläggningar med högre risk granskas oftare, vilket vi anser är ett effektivt sätt att fördela resurser.

Vidare har det införts en metod för efterdebitering, särskilt inom livsmedelskontrollen, vilket innebär att avgifter tas ut först efter att en inspektion är genomförd, vilket gör att intäkterna bättre speglar det faktiska tillsynsarbetet. Denna förändring har dock bidragit till en lägre kostnadstäckning inom livsmedelsområdet, vilket kan göra det svårare att nå de tidigare målen. Enligt miljöchefen, ekonomichefen och nämndens ordförande har övergången från förskottsbetalning till efterdebitering haft en märkbar påverkan på intäkterna. Denna förändring har inte vägts in när målen för kostnadstäckningen för 2024 fastställdes.

Vid intervjuer framkom att nämnden saknar specifika konsekvenser om ett område inte når sina kostnadstäckningsmål. Om målen inte uppnås justeras budgeten för nästa år, men inga ytterligare åtgärder vidtas. Vi bedömer att avsaknaden av tydliga konsekvenser kan minska incitamenten att säkerställa måluppfyllelse, vilket kan försvaga den interna kontrollen. Vid sakavstämning av rapporten framgår att det genomförs månatlig uppföljning av kostnader per verksamhetsområde och individ, som vid avvikelser resulterar i uppföljning genom dialog med den aktuella individen.

Förutom de tre huvudområdena hanterar miljönämnden också två mindre områden – naturvård och förorenade områden – som till stor del finansieras av externa bidrag, bland annat från länsstyrelsen. Vi ser detta som en resurseffektiv lösning, eftersom det

gör det möjligt för nämnden att bedriva verksamhet inom dessa områden utan att belasta den ordinarie budgeten med krav på kostnadstäckning som kanske inte är nödvändiga.

Vi noterar att nämnden genomför årliga uppföljningar av ärendemängd och måluppfyllelse. Dessa uppföljningar bör ge goda förutsättningar för en effektiv resursanvändning och stärka den interna kontrollen. Verksamhetsplanerna lyfter även fram vikten av att prioritera resurser till områden med högre tillsynsbehov, vilket vi tolkar som ett uttryck för ett proaktivt och strategiskt arbetssätt.

Sammanfattningsvis anser vi, utifrån vår professionella bedömning och tolkning av dokumentation och intervjuer, att miljönämndens arbete med kostnadstäckningsmål i huvudsak uppfyller kraven. Strukturen och målen är väl utformade, även om vi ser vissa förbättringsmöjligheter.

2.3 Har miljönämnden säkerställt att det finns en tydlig planering och styrning av resursanvändningen inom miljöförvaltningen, inklusive budgetering och uppföljning?

Miljönämnden har etablerat en tydlig struktur för planering och styrning av resurserna inom miljöförvaltningen, där både årlig verksamhetsplanering och löpande uppföljning spelar centrala roller. Verksamhetsplaneringen är en återkommande process som, enligt miljöchefen, bygger på riktlinjer från nationella myndigheter som Livsmedelsverket och Naturvårdsverket. Verksamhetsplaneringen anger antal tillsynsbesök och inspektioner som ska genomföras, vilket ger förvaltningen en grund för att planera och organisera sina resurser.

Enligt miljöförvaltningens reglemente ska nämnden varje år upprätta en verksamhetsplan och ett budgetförslag, utifrån de ekonomiska ramar som kommunfullmäktige fastställer. Detta formella krav säkerställer att budgeteringen och resursfördelningen sker inom givna ramar, vilket skapar en tydlig struktur för förvaltningens arbete. Planeringen presenteras preliminärt i november och fastställs formellt i december. Denna tidiga godkännandeprocess ger både förvaltningen och varje miljöinspektör möjlighet att planera sitt arbete inför det nya året.

Ekonomichefen nämner att den preliminära verksamhetsplanen, som presenteras i november, gör det möjligt för miljöförvaltningen att fördela arbetsbelastningen och skapa en struktur för inspektörernas arbete. Enligt intervjuer leder denna process även fram till individuella timplaner för varje inspektör, vilket underlättar uppföljning och styrning av deras arbetsinsats. Nämnden följer upp förvaltningens resultat vad gäller budget, debiterbar tid och frånvaro, men förlitar sig på förvaltningens interna styrning och har en mer övervakande roll. Denna tillit, särskilt från Mullsjös sida, återspeglar ett starkt förtroende för den gemensamma nämndens och förvaltningens förmåga att hantera sina uppdrag effektivt.

Ordförande i miljönämnden förklarar att förvaltningen ansvarar för den dagliga resursplaneringen och budgeteringen, medan nämnden övervakar att målen uppnås och att ärendena hanteras i enlighet med lagstadgade mål och nationella riktlinjer.

Nämnden använder sig av ärendehanteringssystemet Vision, som syftar till att effektivisera administrativa processer och skapa en enhetlig ärendehantering. Genom standardiserade rutiner och dokumentmallar minskar nämnden den administrativa arbetsbördan och frigör mer tid till kärnverksamheten. Detta system bidrar även till en mer strukturerad uppföljning av resursanvändningen och stärker den interna kontrollen.

Tertialrapport 2 för 2024 visar att nämnden har infört ett system för uppföljning baserat på kvalitetsindikatorer, inklusive ekonomiska faktorer. Detta gör det möjligt att övervaka resursanvändningen löpande och snabbt identifiera eventuella avvikelser. Nämnden genomför också regelbunden budgetuppföljning, och bokslutsrapporten för 2023 visar att nämnden förväntas hålla sig inom budgetramarna för året. Denna kontinuerliga uppföljning gör det möjligt att tidigt identifiera potentiella problem och vidta justeringar vid behov.

Behovsutredningen för 2023–2025 lyfter fram att förvaltningen har en resursbrist. Medan förvaltningen har 9,95 årsarbetskrafter till sitt förfogande visar beräkningarna att behovet egentligen är 11,47 årsarbetskrafter, vilket innebär en brist på 1,52 årsarbetskrafter. I intervjuer framgår att förvaltningen aldrig har haft tillgång till alla

9,95 årsarbetskrafter, utan att ett närmare riktmärke, med hänsyn till vakanser, är 7–8 årsarbetskrafter.

Enligt både styrdokument och intervjuer förväntas varje årsarbetskraft allokera 1000 timmar till kärnverksamheten (se Tabell 1).

Kategori	timmar/år
Årsarbetstid per medarbetare (heltid)	2000
Personlig tid	-600
Planering, administration, mm	-400
Arbetstid för kärnverksamhet	1000

Tabell 1- timplanering per årsarbetskraft, taget ur behovsutredning 2023

Dessa timmar täcker inte enbart debiterbara inspektioner utan även administrativa uppgifter, kundkontakt och vägledning, vilket innebär att inte all arbetstid är direkt fakturerbar. Inspektörerna hanterar dessutom samhällsuppdrag som exempelvis salmonellautbrott och större utredningar som inte kan debiteras. Detta påverkar möjligheten att uppnå budgeterade intäktsmål.

Förvaltningen har beräknat kostnaden per timme för tillsyn enligt miljöbalken baserat på 4,92 årsarbetskrafter, inklusive en vakans, se Tabell 2.

Anställd	Arbetstid, % mot miljöbalken	Tot. antal timmar
Person 1	20%	200
Person 2	80%	800
Person 3	64%	640
Person 4	90%	900
Person 5	90%	900
Person 6	48%	480
Person 7 (Vakans)	100%	1 000

Summa	4,92 årsarbetare (åa)	4 920 timmar
-------	-----------------------	--------------

Tabell 2 – Beräkning av antal årsarbetare och total antal timmar ((Källa: internt dokument)

Dessa 4,92 årsarbetskrafter förväntas dedicera totalt 4920 timmar till debiterbart arbete, med en taxa på 1133 kronor per timme (se tabell 3). Detta skulle ge intäkter på cirka 5,5 miljoner kronor (=4920 tim x 1133 kr/tim).

Typ av kostnad	Kostnad/tim
1. Total lönekostnad för de 4,92 åa	683,1
2. Direkta kostnader på förvaltningen	407,3
3. Kommunoverhead	43,0
Summa timdebitering/kostnad	1133,4

Tabell 3 – Underlag för beräkning av timkostnad (Källa: internt dokument)

Nämndens räkenskapssammandrag visar dock endast en avgiftsintäkt på 2 miljoner kronor för 2023, vilket motsvarar en faktisk debitering av cirka 2000 timmar, eller omkring 400 timmar per årsarbetskraft. Av intervjuerna framgår att ännu färre timmar debiteras varje år och att en betydande del av intäkterna i stället kommer från årsavgifter för löpande tillsyn.

En uppföljning av debiterade timmar för 2023 saknas, men under 2024 har man infört månatliga dokumentationer över ungefärliga timmar som varje medarbetare redovisar som arbete inom kärnverksamhet. Dokumentationen för januari-september 2024 visar att mellan 2740 och 4079 timmar har allokerats till kärnverksamhet, där både debiterbar och icke-debiterbar tid ingår. Extrapolerat till helår kan förvaltningen antas allokera mellan 3653 och 5439 timmar till kärnverksamhet under 2024.

Tertialuppföljningens bilagor, som publiceras tre gånger om året, ger en detaljerad ekonomisk sammanställning och prognos för helåret samt uppföljning av verksamheten. Här kan budget, kostnader och prognoser följas på nämnd-, förvaltnings- och områdesnivå, vilket ger en översikt över resursanvändningen.

Bedömning och kommentarer

Vår övergripande bedömning är att miljönämnden till stor del har säkerställt en tydlig planering och styrning av resursanvändningen inom miljöförvaltningen, inklusive budgetering och uppföljning.

Vår bedömning grundas på följande:

Utifrån de dokument och intervjuer vi har granskat framgår att miljönämnden har en strukturerad process för att planera och fördela resurser. Varje år genomförs en planeringsprocess som bygger på regionala och nationella riktlinjer från Livsmedelsverket och Naturvårdsverket. Dessa riktlinjer fungerar som en ram för att fastställa resursbehov och arbetsuppgifter inom miljöförvaltningen. Verksamhetsplanerna förbereds vanligtvis i november och godkänns formellt i december, vilket skapar en tydlig struktur för arbetsplaneringen och resursfördelningen inför det kommande året.

En del av miljönämndens verktyg för att effektivisera arbetet är ärendehanteringssystemet Vision. Detta system syftar till att minska den administrativa bördan och frigöra mer tid för kärnverksamheten genom att standardisera rutiner och mallar för dokumentation. Systemet ska även stärka internkontrollen och ge en enhetlig hantering av ärenden. Dessutom använder nämnden kvalitetsindikatorer, inklusive ekonomiska mått, för att kontinuerligt följa upp resursanvändningen och tidigt upptäcka avvikelser, enligt Tertialrapport 2 för 2024. Denna struktur skapar förutsättningar för en snabb justering av resursfördelningen när behovet uppstår.

Trots denna struktur finns vissa begränsningar i uppföljningen av debiterbar tid och resursanvändning. Miljöförvaltningen har satt en timplan för att varje årsarbetskraft ska kunna lägga 1000 timmar på kärnverksamheten, där både debiterbara och icke-debiterbara uppgifter ingår, såsom administration och kundkontakt. Behovsutredningen för 2023–2025, som ligger till grund för budgetplanering och resursfördelning, visar dock på en resursbrist motsvarande 1,52 årsarbetskrafter. I praktiken uppges förvaltningen ha tillgång till omkring 7–8 årsarbetskrafter, snarare än de planerade 9,95, beroende på vakanser. Denna skillnad mellan planerade och faktiska resurser kan påverka nämndens möjlighet att planera och styra resurserna effektivt.

Förvaltningen har även utfört en kalkyl som visar kostnaden per timme för tillsyn enligt miljöbalken, där de förväntar sig att 4,92 årsarbetskrafter ska bidra med cirka 4920 debiterbara timmar per år. I verkligheten visar räkenskapssammandraget för 2023 att endast cirka 2000 timmar har debiterats, vilket motsvarar ungefär 400 timmar per årsarbetskraft. Detta tyder på att den faktiska debiterbara tiden är betydligt lägre än vad som budgeterats. För 2023 saknas detaljerad uppföljning av debiterbara timmar, och för 2024 finns endast uppskattningar av tid redovisad för kärnverksamhet, där även icke-debiterbara uppgifter ingår.

Det är också värt att notera att miljönämnden genomför regelbundna ekonomiska uppföljningar där kostnader och budget följs upp på olika nivåer – nämnd-, förvaltnings- och områdesnivå. Dessa uppföljningar, som dokumenteras i bokslut och tertialrapporter, ger en övergripande bild av budgetläget och visar att nämnden förväntas hålla sig inom budgetramarna. Samtidigt är uppföljningen av personella resurser och debiterbara timmar mer begränsad, vilket gör det svårt att få en fullständig bild av resursanvändningen i praktiken.

Sammanfattningsvis gör vi bedömningen "till stor del" eftersom miljönämnden har en etablerad struktur för planering och budgetering samt en viss uppföljning av resursanvändningen. Dock identifierar vi några betydande avvikelser mellan planerade och faktiska resurser, särskilt i fråga om debiterbara timmar och verklighetsförankringen i behovsutredningen. Bedömningen baseras enbart på de dokument och intervjuer vi har granskat, vilket innebär att vi inte kan uttala oss om hur väl nämndens processer fungerar i praktiken.

2.4 Är prissättningen (avgifter) av miljönämndens tjänster transparent, rättvis och konkurrenskraftig?

Miljönämnden har ett system för att sätta taxor och avgifter som bygger på nationella riktlinjer från SKR och som årligen justeras enligt Prisindex för kommunal verksamhet (PKV). De aktuella taxorna är offentligt tillgängliga via Habo kommuns webbplats. Enligt beslut som kommunfullmäktige antog i både Habo och Mullsjö kommuner är timavgiften för tillsyn enligt miljöbalken 1 173 kronor och för kontroll enligt livsmedelslagstiftningen 1 277 kronor, med en höjning på 6,4 % jämfört med föregående år.

Vidare framkom i intervjuerna att miljöcheferna i Jönköpings län genomför årliga avstämningar där de jämför sina taxenivåer inom forumet för miljösamverkan. Syftet är att säkerställa att avgifterna är både rättvisa och konkurrenskraftiga i relation till närliggande kommuner. Denna strategi minskar risken att invånare söker sig till andra kommuners miljöförvaltningar enbart på grund av prisskillnader, vilket skulle kunna påverka den gemensamma miljönämndens intäkter negativt.

Miljöchefen och ekonomichefen framhåller att Habo och Mullsjö kommuner medvetet sätter avgifterna något lägre än större kommuner, exempelvis Göteborg, för att behålla en konkurrenskraftig och rättvis prissättningsnivå. Detta gör det mindre sannolikt att invånare väljer liknande tjänster i andra kommuner, eller att företagsetableringar får övervikt i en specifik kommun inom regionen till följd av förmånligare taxor eller tillsynsavgifter. Både miljöchef, ekonomichef och nämndens ordförande anser att kommunens taxor är rättvisa och konkurrenskraftiga jämfört med övriga kommuner i Jönköpings län.

Vid dokumentgranskning framkom också att Budget 2024–2026 ger övergripande riktlinjer för taxor och avgifter, där taxorna specificeras och anpassas efter nationella riktlinjer för att säkerställa rimlighet och transparens i prissättningen. Däremot framgår det inte av dokumentet om en direkt jämförelse har gjorts med andra kommuners avgifter för att ytterligare stärka konkurrenskraften, och det finns ingen information om hur servicenivån bedöms i relation till avgifterna.

För livsmedelskontrollen framgår av Kontrollplan 2024–2026 att avgifterna baseras på riskklassificering av kontrollobjekten och den faktiska tid som läggs ner på inspektioner. Avgiften beräknas genom att multiplicera inspektionstiden med en timtaxa, som årligen justeras enligt PKV. Denna metod säkerställer en rättvis prissättning grundad på den faktiska arbetsinsatsen, vilket stöder transparens och rättvisa. Dock nämns inte i dokumentet om avgifterna har jämförts med andra kommuners nivåer för att säkerställa konkurrenskraft.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att prissättningen av miljönämndens tjänster är transparent, rättvis och konkurrenskraftig.

Vår bedömning grundas på följande:

För det första bedömer vi prissättningen som transparent. Avgifterna är öppet tillgängliga på Habo kommuns webbplats, vilket ger allmänheten möjlighet att ta del av taxorna och se hur de justeras varje år utifrån Prisindex för kommunal verksamhet. Detta skapar en tydlig bild av kostnadsstrukturen.

För det andra anser vi att avgifterna är rättvisa. Taxorna fastställs enligt nationella riktlinjer och justeras årligen för att spegla kostnadsutvecklingen. Miljöcheferna inom forumet för miljösamverkan i Jönköpings län genomför också årliga avstämningar för att säkerställa att avgifterna är rimliga i jämförelse med andra kommuner. Denna samordning minskar risken för stora prisskillnader mellan kommunerna, vilket vi anser främjar rättvisa.

Slutligen anser vi att avgifterna är konkurrenskraftiga. Genom att hålla taxorna något lägre än större kommuner, som exempelvis Göteborg, säkerställer miljönämnden att invånare och företag i Habo och Mullsjö inte har ekonomiska incitament att söka liknande tjänster i andra kommuner i regionen. Detta bidrar till att bibehålla en stabil intäktsnivå, att bevara lokala kundrelationer och motverkar att företagsetableringar i regionen får övervikt i en specifik kommun till följd av förmånligare taxor eller tillsynsavgifter.

Sammanfattningsvis, baserat på den dokumentation och de intervjuer vi har granskat, anser vi att prissättningen av miljönämndens tjänster uppfyller kraven på transparens, rättvisa och konkurrenskraft. Detta främjar en god ekonomisk styrning och ger ett rättvist utgångsläge för invånare och företag i de berörda kommunerna.

2.5 Har miljönämnden ett effektivt system för intern kontroll och kostnadsuppföljning som möjliggör uppföljning, analys och optimering av kostnader per verksamhetsområde samt säkerställer kostnadseffektivitet och effektiv riskhantering i verksamheten?

System för kostnadsredovisning och uppföljning av verksamhetsområden

Miljönämndens dokumentation, såsom årsredovisningen för 2023, betonar vikten av att hålla budgeten och att regelbundna ekonomiska uppföljningar är en central del av förvaltningens arbete. Dessa uppföljningar syftar till att säkerställa att kostnader hålls

inom budgetramarna. Dock framkommer det av intervjuer ingen detaljerad information om ett särskilt system för kostnadsredovisning som kan ge en djupgående uppföljning av kostnader per enskilt verksamhetsområde inom ramen för internkontroll, som exempelvis miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll. Vid sakavstämning av rapporten framgår att ett system för detaljerad verksamhetsuppföljning finns. Årsredovisningen noterar att vissa budgetöverskott delvis kan bero på vakanta tjänster, men detta ses inte som en medveten strategi för kostnadsoptimering.

I Budgetdokumentet för 2024–2026 framhävs vikten av god ekonomisk hushållning samt att varje nämnd förväntas följa upp sina kostnader och identifiera avvikelser tidigt. Trots detta saknas detaljer om ett specifikt system för kostnadsuppföljning på verksamhetsnivå och eventuella kostnadsoptimerande åtgärder som baseras på en detaljerad analys per område.

Miljöförvaltningen använder sig av både förhands- och efterhandsdebitering, särskilt inom miljö- och hälsoskyddsområdet, vilket framgår av Tertialrapport 2 för 2024.

Efterhandsdebitering medför dock en viss osäkerhet i kostnadsprognoserna. För att hantera detta har förvaltningen valt att optimera resursutnyttjandet genom att prioritera tillsynsobjekt utifrån risknivå. Denna metod effektiviserar resursfördelningen men ersätter inte ett heltäckande system för kostnadsuppföljning och analys på detaljnivå inom varje verksamhetsområde.

Enligt Kontrollplanen för livsmedel 2024–2026 används en riskbaserad prioriteringsmodell för att fördela resurserna mer effektivt inom livsmedelskontrollen, där högre riskområden får större tillsynsinsatser. Även om detta tillvägagångssätt bidrar till ett effektivare resursutnyttjande, beskrivs det inte som en fullständig lösning för kostnadsredovisning eller optimering baserad på kostnadsuppföljning per verksamhetsområde.

Enligt intervjuer använder Habo kommun det digitala systemet Hypergene för att följa upp kostnader och intäkter per verksamhetsområde, inklusive miljö, hälsa och livsmedel. Systemet stödjer även uppföljning av specifika projekt, som arbetet med förorenade områden och naturvårdsprojekt, medan systemet EDP Vision tillhandahåller data om arbetsbelastningen på individnivå. Genom detta system får förvaltningen en tydligare bild av resursfördelningen, vilket underlättar optimering av resursanvändningen. Hypergene

bidrar även till internkontrollen genom att möjliggöra månadsvis spårning av varje inspektörs öppna och avslutade ärenden. Detta ger underlag för att bedöma effektiviteten i ärendehantering och säkerställa att förvaltningen håller en god balans mellan uppdrag och resurser.

Enligt ordföranden i miljönämnden får nämnden kvartalsvis tillgång till kostnadsredovisning som en del av den interna kontrollen. Ordföranden betonar att förvaltningen har det primära ansvaret för kostnadseffektivitet, medan nämnden övervakar de långsiktiga resultaten och kostnadsläget. Genom rapporteringen får nämnden insyn i fakturerad tid och ärendelängd, vilket gör det möjligt att följa hur stor del av verksamheten som genererar intäkter kontra spilltid (icke-fakturerbar tid). Denna insyn är särskilt användbar när förändringar i arbetssätt eller processer införs för att förbättra resurseffektiviteten.

I miljöförvaltningens årliga verksamhetsplan framgår att de arbetar för att upprätthålla en effektiv och kvalitetssäkrad ekonomihantering genom användning av ekonomisystem. Med Hypergene kan förvaltningen följa upp kostnader och intäkter per verksamhetsområde, och med EDP Vision analysera arbetsbelastningen på individnivå. Uppföljning av ärenden visar en genomsnittlig ärendelängd på fem dagar för de anmälningar och ärenden där ansökningsunderlaget är komplett, vilket indikerar effektiv ärendehantering och snabb handläggningstid, särskilt med tanke på att vissa ärenden vanligtvis kräver längre tid.

Förvaltningen följer kostnadstäckningsgraden per verksamhetsområde en gång per år. Ingen månatlig eller kvartalsvis uppföljning görs eftersom intäkter och kostnader inte fördelas jämnt över året, vilket enligt förvaltningen skulle ge en missvisande bild. Den årliga uppföljningen ger en översikt över kostnadstäckningen men saknar den kontinuitet som en mer frekvent uppföljning skulle ge.

Eftersom Mullsjö kommun inte har direkt tillgång till Hypergene-systemet, begär de tertialuppföljningar från miljönämnden. Detta ger Mullsjö möjlighet att få insyn i kostnadsläget och att lämna synpunkter på nämndens budget, vilket skapar en kommunikationskanal som stärker samarbetet mellan de två kommunerna.

Intern kontroll för kostnadseffektivitet och riskhantering

Av intervjuerna framgår att intern kontroll utförs månadsvis inom förvaltningen, och resultaten delas kvartalsvis med nämnden. Denna process bygger på data från Hypergene och möjliggör en detaljerad uppföljning av ärenden, inklusive öppna och avslutade ärenden, arbetsbelastning och debiteringsgrad per inspektör. Genom att övervaka handläggningstid och ärendevoly (där den genomsnittliga ärendelängden är fem dagar) kan förvaltningen säkerställa en hög effektivitet i ärendehantering och optimera arbetsfördelningen.

Internkontrollen är inriktad inte bara på effektiv ärendehantering utan även på att övervaka arbetsfördelningen bland inspektörerna. Syftet är att identifiera obalanser som kan skapa ineffektivitet samt att kontrollera att ingen inspektör lägger oproportionerligt mycket tid på administration eller icke-debiterbara uppgifter.

Underlaget från granskningen visar att den debiterbara tiden per månad för 2024 varierar, med uppskattningar mellan 2740 och 4079 timmar för personalstyrkan. Denna variation inkluderar både debiterbar tid och andra arbetsuppgifter inom kärnverksamheten, vilket ger en övergripande bild av resursutnyttjandet inom förvaltningen.

Ett nära samarbete mellan nämnden och förvaltningen möjliggör god insyn i uppföljning och rapportering. Nämnden får även insyn i debiteringsgrad och fakturerbar tid, vilket används för att följa upp fördelningen mellan debiterbart och icke-debiterbart arbete. Detta samarbete stödjer nämndens uppföljning av kostnadseffektiviteten.

Två potentiella riskfaktorer för kostnadseffektiviteten har identifierats: 1) inspektörer fakturerar inte alltid för alla debiterbara timmar, exempelvis när tillsynsbesök kombineras med resor, och 2) omfattande icke-debiterbara insatser kan krävas för samhällsrelaterade händelser, såsom salmonellautbrott, vilket belastar resurserna.

Miljönämndens ekonomiska uppföljning och hantering av rapporteringsunderlag

För att få en klarare bild av hur miljönämnden hanterar ekonomisk rapportering och uppföljning har vi granskat protokoll från nämndens sammanträden under 2023 och 2024 (totalt 14 sammanträden/protokoll). Syftet var att förstå hur ofta nämnden får ekonomisk information, vilken typ av underlag som presenteras, samt hur nämnden reagerar på och

använder denna information – om den godkänns och läggs till handlingarna eller om särskilda beslut fattas.

Under granskningen av protokoll från miljönämndens sammanträden under 2023 och 2024 framkom att nämnden tog emot ekonomiska rapporter och underlag vid åtta av de fjorton tillfällena. Majoriteten av dessa rapporter var kopplade till tertialuppföljningar, men nämnden fick även ta del av bokslut och årsredovisningar. Denna frekventa rapportering gav nämnden regelbundna insikter i det ekonomiska läget och möjliggjorde kontinuerlig uppföljning av kostnader och måluppfyllelse.

Tertialrapporter presenterades två gånger per år och inkluderade en översikt över verksamhetens ekonomiska status, framtidsprognoser samt uppföljning av mål och kvalitetsindikatorer enligt kommunens styrmodell. Vid årets slut fick nämnden ta del av bokslut och internkontrollrapporter, som gav en helhetsbild av ekonomiska resultat och internkontrollåtgärder för året. Vissa kvartalsvisa rapporter förekom också, vilket gav nämnden en aktuell bild av ekonomin under årets gång.

Rapporterna presenterades muntligt vid sammanträden och kompletterades med skriftligt material, baserat på data från ekonomisystemet Hypergene. Detta system möjliggjorde detaljerad uppföljning och gav nämnden möjlighet att identifiera eventuella avvikelser i kostnadseffektiviteten.

I de flesta fall godkändes de ekonomiska rapporterna och vidarebefordrades till kommunstyrelserna i Habo och Mullsjö. När det gällde verksamhetsplanen för 2024 beslutade nämnden att inte bara godkänna planen utan även anta den som en vägledning för det kommande året. Flera gånger noterades att den ekonomiska informationen mottogs som ett informationsärende och lades till handlingarna utan ytterligare beslut.

Sammanfattningsvis fick miljönämnden regelbundna ekonomiska uppdateringar genom tertialrapporter, bokslut och internkontrollrapporter. Hanteringen av dessa rapporter innebar främst godkännande och vidarebefordran till kommunstyrelserna eller att rapporterna lades till handlingarna.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att miljönämnden till stor del har säkerställt ett system för kostnadsredovisning som möjliggör uppföljning och analys av kostnader per verksamhetsområde. Vi bedömer också att förvaltningen har vidtagit vissa åtgärder för att optimera kostnader, men att det finns utrymme för förbättringar, särskilt när det gäller kontinuerlig uppföljning och optimering under året.

Vår bedömning grundas på följande:

Vår granskning visar att miljönämnden använder ekonomisystemet Hypergene som ett centralt verktyg för att övervaka kostnader och intäkter inom olika verksamhetsområden, såsom miljöskydd, hälsoskydd och livsmedelskontroll. EDP vision möjliggör också uppföljning på projektnivå och gör det möjligt att följa arbetsbelastningen för enskilda inspektörer. Enligt vår uppfattning är detta en viktig komponent för att upprätthålla en effektiv intern kontroll och säkerställa en optimal resursfördelning.

Trots de fördelar som Hypergene-systemet erbjuder, konstaterar vi att uppföljningen av debiterbar tid för 2023 är ofullständig. För 2024 finns endast en ungefärlig uppskattning av den tid som har redovisats inom kärnverksamheten, där en andel antas vara debiterbar. Enligt vår bedömning begränsar denna brist på detaljerad uppföljning förvaltningens möjligheter att genomföra en noggrann analys och optimera resursanvändningen. Vi anser att en mer systematisk och regelbunden uppföljning av debiterbar tid skulle stärka förvaltningens förmåga att snabbt identifiera och justera resursanvändningen under året.

Miljönämnden får regelbundna ekonomiska rapporter, främst i form av tertialrapporter och årsredovisningar, som ger en överblick av det ekonomiska läget och måluppfyllelsen. Vår granskning visar dock att dessa rapporter ofta godkänns och läggs till handlingarna utan ytterligare analys eller åtgärder. Enligt vår professionella bedömning skulle det vara fördelaktigt om nämnden arbetade mer aktivt med rapporterna och använde dem för att ta fram tydliga uppföljningsåtgärder och strategiska beslut. Detta skulle kunna stärka kostnadskontrollen och bidra till effektivare resursanvändning.

Hypergene-systemet ger också nämnden insyn i hanteringen av enskilda ärenden, vilket innebär att man kan följa upp varje inspektörs arbetsfördelning och utvärdera effektiviteten i ärendehantering. Vi noterar att den genomsnittliga handläggningstiden ligger på fem dagar, vilket tyder på en hög grad av effektivitet. Samtidigt ser vi en

begränsning i att debiterbar tid inte följs upp i detalj per inspektör, vilket försvårar förvaltningens arbete med att säkerställa en korrekt allokering av kostnader och en optimal resursanvändning. Vi anser att en mer detaljerad uppföljning av debiterbar tid per inspektör skulle kunna ge värdefulla insikter för att ytterligare förbättra kostnadseffektiviteten.

När det gäller kostnadstäckningsgraden, som är ett viktigt nyckeltal för att bedöma ekonomisk effektivitet, noterar vi att uppföljning endast sker vid årsbokslutet. Förvaltningen menar att intäkts- och kostnadsströmmarna är ojämna över året, vilket gör det svårt att dra meningsfulla slutsatser om täckningsgraden vid kvartalsvisa uppföljningar. Vi har förståelse för detta, men anser att en mer frekvent uppföljning – till exempel kvartalsvis – skulle kunna ge tidiga insikter i kostnadsutvecklingen och underlätta snabbare justeringar vid behov. Därför rekommenderar vi att miljönämnden överväger att införa ytterligare nyckeltal för att stödja kontinuerlig kostnadsuppföljning och stärka den ekonomiska styrningen.

Vi har också observerat att Mullsjö kommun har begränsad insyn i Hypergene och därför begär tertialuppföljningar från miljönämnden. Vi anser att detta skapar transparens och främjar ett mer integrerat samarbete mellan Habo och Mullsjö kommuner. Samtidigt ser vi att denna begränsade insyn kan hämma Mullsjös möjligheter att fullt ut bedöma och påverka miljönämndens kostnadseffektivitet.

Sammanfattningsvis bedömer vi, utifrån vår analys av granskningen och våra professionella erfarenheter, att miljönämndens system för intern kontroll och kostnadsuppföljning i huvudsak uppfyller kraven. Systemet är välstrukturerat och täcker flera viktiga områden. Vi ser dock möjlighet till förbättring, särskilt genom att införa en mer regelbunden uppföljning av debiterbar tid och kostnadstäckningsgrad, samt en mer aktiv hantering av de ekonomiska rapporterna. Vi rekommenderar därför att miljönämnden vidtar ytterligare åtgärder för att stärka den ekonomiska styrningen och förbättra resursanvändningen.

2.6 Påverkar den gemensamma nämnden kostnadseffektiviteten för miljöskyddsverksamheten i Habo och Mullsjö kommuner?

Habo och Mullsjö kommuner har samarbetat inom miljöskyddsverksamheten genom en gemensam miljönämnd sedan början av 2000-talet. Samarbetet har varit särskilt värdefullt för att uppnå stordriftsfördelar och effektivt nyttja resurser. För mindre kommuner som Habo och Mullsjö, där det kan vara svårt att upprätthålla en egen miljöförvaltning, har detta gemensamma arrangemang bidragit till ökad kostnadseffektivitet.

Mullsjö står för 36 % av miljönämndens budget, baserat på invånarandelen jämfört med Habo. Denna fördelning bidrar till en transparent hantering av budgeten där kostnaderna regelbundet granskas och delas rättvist mellan kommunerna. För att säkerställa Mullsjös inflytande, även om miljökontoret är placerat i Habo, har nämnden beslutat att ordförandeposten alltid innehas av en representant från Mullsjö, oavsett politisk majoritet. Detta arrangemang stärker Mullsjös engagemang i nämndens arbete och balanserar samarbetet.

Nämndens protokoll visar att den regelbundet godkänner budgetar för flerårsperioder, som exempelvis budgeten för 2024–2026. Kostnaderna delas enligt en modell som beaktar både invånarantal och verksamhetens specifika behov. Detta kostnadsdelningssystem bidrar till att stärka det ekonomiska ansvaret för båda kommunerna och minskar kostnaderna jämfört med om var och en skulle bedriva en egen miljönämnd.

För den ekonomiska uppföljningen används systemet Hypergene, som gör det möjligt att löpande kontrollera kostnader och intäkter för den gemensamma verksamheten. Genom Hypergene får båda kommunerna insyn i hur deras gemensamma resurser används, och systemet ger nämnden möjlighet att justera resursfördelningen över tid för att säkerställa en kostnadseffektiv användning.

Intervjuer visar att både Habo och Mullsjö upplever utmaningar i att rekrytera personal. Små kommuner ställer ofta krav på bredare kompetenser än större kommuner, och denna utmaning gäller särskilt inom miljöförvaltningen. Ordföranden betonar att inspektörerna arbetar effektivt som ett team, något som är extra viktigt med tanke på att både miljöchefen och ordföranden är nya i sina roller. Ordföranden nämner också att samarbetet innebär att Mullsjö får tillgång till de effektiviseringar och digitaliseringar som införts i Habo, vilket ökar kostnadseffektiviteten i den gemensamma verksamheten.

Dokumentationen visar att nämnden övervakar och justerar arbetsbelastningen mellan inspektörerna i de två kommunerna. Detta gör att resurser kan fördelas flexibelt beroende på tillsynsbehov, vilket stärker kostnadseffektiviteten och minskar risken för överbelastning i någon av kommunerna.

Samarbetet i den gemensamma nämnden ger fördelar genom att samla expertis och resurser, vilket minskar dubbelarbete och förbättrar kostnadseffektiviteten. Samtidigt framgår det av behovsutredningar och protokoll att det finns utmaningar med att upprätthålla gemensamma prioriteringar och en jämn resursanvändning mellan kommunerna. Dessa utmaningar hanteras genom regelbundna möten och uppdateringar, vilket ger nämnden möjlighet att snabbt anpassa verksamheten och hålla kostnaderna under kontroll.

Enligt intervjuer har samverkan mellan kommunerna förbättrats sedan införandet av samverkansmöten. Tidigare hade Mullsjö svårigheter att upprätthålla kontakten, men de regelbundna mötena anses nu vara viktiga för att säkerställa ett välfungerande samarbete.

Intervjuerna visar också att det ibland uppstår situationer där ärenden från Mullsjö inte hanteras av miljönämnden och i stället överläts till externa konsulter. Ett exempel som nämns är en hälsoskyddsutredning på en skola i Mullsjö, där nämnden inte blev inkopplad. Detta ledde till att ärendet hanterades externt, även om intervjuobjektet menar att det hade kunnat falla inom ramen för miljönämnden. Det finns en uppfattning om att Mullsjö ibland inte ser nämnden som en naturlig del av sin organisation, vilket kan göra att vissa ärenden går till konsulter i stället för till nämnden.

Det framgår även att Mullsjö regelbundet erhåller särskilda budgetrapporter och tertialuppföljningar som redovisar deras andel av nämndens kostnader. Detta ger Mullsjö en klar bild av den ekonomiska situationen och möjlighet att bidra till budgetprocessen. Nämndens ärenden tas också upp i kommunfullmäktige i både Habo och Mullsjö, och eventuella avvikelser i den ekonomiska rapporteringen hanteras av respektive kommunstyrelse.

Slutligen framgår det av intervjuer och dokumentation att kommunernas olika förutsättningar kan påverka vilka tjänster miljönämnden kan erbjuda. Till exempel har Habo efterfrågat en granskning av sitt vattenledningssystem, vilket inte kan erbjudas i

Mullsjö då en motsvarande plan saknas. Dessa skillnader kan ibland upplevas som orättvisa, även om de är en följd av kommunernas **respektive förutsättningar och prioriteringar**.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att den gemensamma nämnden har i huvudsak en positiv inverkan på kostnadseffektiviteten för miljöskyddsverksamheten i Habo och Mullsjö kommuner.

Vår bedömning grundas på följande:

Vår analys av dokument och intervjuer visar att det gemensamma samarbetet genom miljönämnden har skapat möjligheter till stordriftsfördelar som annars är svåra att uppnå för mindre kommuner. Både ekonomichefen och miljöchefen framhåller i intervjuer att den gemensamma nämnden har lett till betydande kostnadsbesparingar genom delad administration och effektivt nyttjande av gemensamma resurser. Vi noterar också att Mullsjö står för 36 % av nämndens budget, en fördelning som baseras på invånarantal. Denna modell säkerställer en rättvis och transparent fördelning av kostnaderna mellan kommunerna och underlättar en tydlig budgethantering.

För den kontinuerliga uppföljningen av kostnader och intäkter använder nämnden ekonomisystemet Hypergene, vilket bidrar till effektiv resursanvändning och ger en tydlig kontroll över de gemensamma kostnaderna. Hypergene erbjuder detaljerad information om hur resurserna fördelas och om budgetutfall, vilket gör det möjligt för båda kommunerna att följa upp hur nämndens medel används. Denna digitala plattform stärker också nämndens förmåga att anpassa resursfördelningen och hantera eventuella avvikelser, vilket är avgörande för att uppnå en kostnadseffektiv verksamhet.

Dokumentationen visar vidare att nämnden noga övervakar och justerar arbetsbelastningen mellan inspektörerna i de två kommunerna. Denna flexibilitet gör det möjligt att sätta in resurser där behovet är störst, vilket minskar risken för överbelastning och optimerar inspektörernas insatser. Genom detta gemensamma arbetssätt stärks kostnadseffektiviteten, och onödiga kostnader kan undvikas genom att resurserna används mer ändamålsenligt.

Trots de positiva effekterna av samarbetet finns det vissa utmaningar. Vår genomgång av intervjuer och dokument indikerar att kommunikationen mellan kommunerna inte alltid fungerar optimalt, särskilt när det gäller hur Mullsjö hanterar vissa ärenden. I vissa fall har ärenden som borde ha tagits om hand av miljönämnden i stället överlämnats till externa konsulter, vilket kan leda till ökade kostnader. Ett exempel är en incident på en skola i Mullsjö där miljönämnden inte involverades, och en konsult anlätades i stället för att hantera tillsynen. Vi bedömer att brister i kommunikationen kan ha en negativ inverkan på kostnadseffektiviteten, och ser behov av förbättrad samordning mellan kommunerna för att säkerställa att alla relevanta ärenden hanteras av nämnden.

Samarbetet ger också Mullsjö tillgång till de effektiviseringar och digitala lösningar som har införts i Habo, vilket bidrar till förbättrad resursanvändning och ökad kostnadseffektivitet. Enligt vår analys och intervjuer får Mullsjö löpande ekonomiska rapporter och tertiärluppföljningar som klargör deras specifika kostnadsandel. Detta stärker den kostnadseffektiva och transparenta uppföljningen inom den gemensamma nämnden. Vi noterar dessutom att regelbundna samverkansmöten förbättrar kommunikationen, vilket är centralt för att upprätthålla ett effektivt samarbete.

Sammanfattningsvis bedömer vi, baserat på vår granskning av dokumentation, intervjuer och erfarenhet från liknande kommunala samarbeten, att den gemensamma nämnden har en positiv inverkan på kostnadseffektiviteten för miljöskyddsverksamheten i Habo och Mullsjö kommuner. Även om det finns kommunikativa utmaningar, ser vi att de etablerade strukturerna och processerna i stort stödjer en kostnadseffektiv verksamhet. Vi rekommenderar dock att nämnden fortsätter att utveckla kommunikationsrutinerna mellan kommunerna för att säkerställa att alla relevanta ärenden hanteras inom ramen för samarbetet, vilket minskar risken för kostnadsdrivande avvikelser.

3. Bilagor

Bilaga A: Dokumentation över medarbetares arbetade timmar i kärnverksamhet.

Internkontrollplan - Att tidsredovisa sker och avstämning sker månadsvis

Rött= 0-49 tim, Gult=50-69 tim, Grönt 70-80 tim

Månad									
Januari	X	X	X	X	X	X	X	X	XX
Februari	X	X	X	X	X	X	X	X	XX
Mars	X	X	X	X	X	X	X	X	XX
April	X	X	X	X	X	X	X	X	XX
Maj	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Juni	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Juli	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Augusti	X	X	X	X	X	X	X	X	X
September	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Oktober									
November									
December									
Avstämning januari - Juni									
Avstämning juli - december									

Bilaga B: Lista med dokument/underlag som har granskats inom ramen för denna granskning

- Kontrollplan livsmedel 2024-2026
- Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljö (antagna 2015-06-11)
- Reglemente Miljönämnden
- Arbetsfil Budget MN 2025 - 2027
- M-2023-479 T1 2023 Verksamheten
- M-2023-649 T2 2023 Hypergene
- M-2024-21 Bokslut 2023
- M-2024-326 T1 2024
- Tertialrapport 2 Jan-Aug 2024 (2024-09-11)
- M-2022-1002 Verksamhetsplan 2023
- M-2023-911 Verksamhetsplan 2024
- Bilaga 2 Verksamhetsuppföljning T2 2024
- M-2020-870 Behovsutredning miljönämndens verksamhet 2021-2023
- M-2022-748 Behovsutredning miljönämndens verksamhet 2022-2024
- Årsredovisning 2023
- Budget 2024-2026
- Delegationsordning 2023-11-09
- Protokoll från nämndssammanträden 2023 och 2024
- Kopia av nr 3 Arbetsfil Budget MN 2025 - 2027 VII
- Timavgift miljöbalken I
- Årsplan Hälsoskydd 2024
- MILJÖSKYDD Fördelning 2024
- Livsmedelsföretag Alla 2024
- Uträkning tidsredovisning per medarbetare
- Taxor 2023
- Timtaxa 2023
- Timtaxa 2024

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on [LinkedIn](#) or [Twitter](#).

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.